

Simona Kopinšek z
Mileno
Milevo Blažič

Kopinšek: Spoštovana Milena Mileva Blažič, kar nekaj vprašanj bi vam rada zastavila. In najinega pogovora ne morem začeti brez naslednjega: zadnja leta se vse bolj ostrijo nasprotujoča si mnenja in odzivi tako strokovne kot laične javnosti na dogajanje v domačem literarnem prostoru. Kot je država razdeljena politično, je tudi literarno. Ko prebiram vaše analize literarnih del, vaše monografije, tudi analize in ocene knjižnih del v reviji *Sodobnost*, opažam, da izrekate stališča, v katerih ste pogosto osamljeni ...

Blažič: Spoštovana, izrekam stališča o sodobni slovenski mladinski književnosti, ki temeljijo na poznavanju teksta (konkretnega literarnega besedila), konteksta (literarne zgodovine slovenske mladinske književnosti od leta 1848/50 do danes), in ker imam kompetence (diplomo, magisterij, doktorat), reference (znanstvene članke in/ali monografije v relevantnih domačih in/ali tujih revijah in/ali založbah) ter *impact factor*, menim, da lahko zapišem utemeljeno literarnokritično mnenje o konkretnem književnem besedilu, predvsem s stališča literarne kontinuitete in literarne zgodovine slovenske mladinske književnosti. Dejstvo, da se podpišem z imenom in priimkom, da citiram primarno in sekundarno literaturo in da trikrat utemeljim vsako mnenje, pomeni, da ravnam odgovorno in da nosim individualno odgovornost. Ne pišem, ne ocenjujem slovenske

Milena Mileva Blažič

mladinske književnosti in ne predavam zato, da ugajam, ampak zato, da se lahko pogledam v zrcalo raziskovalne poštenosti.

Kopinšek: Zgolj medvprašanje, poučujete že, koliko, petindvajset let?

Blažič: Kot univerzitetna profesorica že več kot petindvajset let proučujem, poučujem in znanstveno promoviram slovensko mladinsko književnost v slovenskem in mednarodnem kontekstu, imam ne le raziskovalno, ampak tudi pedagoško možnost in dolžnost, da preverim kakovost izbranih mladinskih besedil v številnih skupinah s študenti (dodiplomski in/ali podiplomski študij). V resnici nisem osamljena, ampak bolj sama, ker želim ohraniti integriteto. Bogata sem le po srcu, zato se vozim s kolesom, ki ga kupim na tri obroke, in ne z BMW, nimam hiše na Krasu ne žiro računa na Cipru. Številne založbe mi podarijo knjige v recenzentske in/ali študijske namene. Knjige pozneje podarim knjižnici Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, ki mi zelo pomaga pri raziskovalnem delu.

Po osnovnem profilu sem raziskovalka. Predlani sem na primer zasebno naredila 3000 km, da sem šla iskat rokopisno zapuščino prve doktorice znanosti s področja mladinske književnosti, dr. Zlate Pirnat Cognard, v Angers, blizu Pariza; vse sem proučila in napisala znanstveni članek. Vesela sem, ker lahko združim znanstveno raziskovanje (čiste raziskave) s strokovnim delovanjem (recenzije, spremne besede ...) ter pedagoškim delom, pri katerem s študenti analiziramo številna mladinska besedila, prednost dajem sodobni slovenski mladinski književnosti. Na tem mestu bi citirala akademika, prof. dr. Matjaža Kmecla, ki je rekel, da se je odločil pisati o slovenski literaturi do leta 1950, ker se tako ne zameriš avtorjem. Žal ima prav. Ker so slovenski mladinski avtorji večinoma osredotočeni na sebe in manj na svoje delo, so izjemno zamerljivi in vsaki negativni recenziji sledi grožnja, mobing ali tožba. Potem se izgovarjajo tudi na socialni položaj. Ob tem moram povedati, da uredniki in/ali recenzenti ne opravljajo svojega dela. Morali bi avtorjem svetovati. Problematični niso mladi avtorji, ampak srednji, ki so prepričani, da so vrhunski. Redki so vrhunski, in ti so osredotočeni na svoje delo, individualni razvoj in napredovanje v evropskem prostoru.

Kopinšek: Pogosto opozarjate na konflikte interesov.

Blažič: Kolegice in kolegi, ki se tudi ukvarjajo z mladinsko literarno vedo in imajo prav tako izjemno veliko znanja (kompetence, reference in *impact*

factor), mogoče bi rekla, da nekateri nimajo toliko znanstvene poštenosti in integritete, da bi napisali, kar mislijo, in mislili, kar so napisali. Večina kolegic in kolegov je vrhunskih, vendar niso objektivni, neodvisni in nepristranski, žal. Številni literarni dogodki na področju slovenske (mladinske) književnosti potekajo netransparentno, imamo direkten konflikt interesov. Slovenska mladinska književnost je mlada in marginalna v odnosu do slovenske književnosti (za odrasle), zato je to vitalen del književnosti, ki nima zelo razvite literarne vede, literarne zgodovine in teorije. Hkrati je to najvitalnejši del književnosti, pisanje in prodajanje slikanic pa je poleg učbenikov v času neoliberalizma najdonosnejše področje založništva na Slovenskem. Vendar bi ločila med otročjo in otroško književnostjo. Jacqueline Rose pravi, da otroška književnost sploh ne obstaja, ker je pisanje za otroke (večinoma) terapija razočaranih odraslih. Žal, britanska raziskovalka ima večinoma prav. 95 % slikanic je točno takšnih, saj na področju mladinske književnosti na leto izide okrog 1000 enot, od tega je od pet do deset slikanic odličnih, večinoma so to ponatisi, slikanice renomiranih avtorjev in nagrajene slikanice, vse ostalo je literarni humus. Slovenske mladinske književnosti ne moremo razumeti iz same književnosti (avtor, ustanove, trg, repertoar, knjige, bralci), ampak relacijsko, iz odnosov med šestimi navedenimi deli literarnega sistema (beri: lobiji, ki maksimalno obvladujejo marginalni prostor).

Kopinšek: »Ne pišem, ne ocenjujem slovenske mladinske književnosti in ne predavam zato, da ugajam, ampak zato, da se lahko pogledam v zrcalo raziskovalne poštenosti,« ste rekli malo prej. Ste lahko bolj konkretni? S tem mislite na (ne)koristoljubno prepletenost vlog in odnosov med založbami in stroko? Med soodgovornostmi pri nastajanju knjige je tudi uredniško delo, pisanje spremnih besedil ... Kritični ste tudi do delovanja Zavoda RS za šolstvo in do šolskega založništva.

Blažič: Tako kot v zdravstvu tempo narekujejo zavarovalnice, tako v književnosti založbe narekujejo »kvaliteto«, kar je nesprejemljivo. Izrazit konflikt interesov obstaja med (mladinskimi) (samo)založbami, uredništvu, člani komisij in trgovanjem z vplivi, kar je nedopustno. Znanstvena poštenost pomeni, da vsa mnenja utemeljim s citiranjem relevantnih virov in literature, da ločim med osebnim in strokovnim okusom ter da vsem avtorjem in/ali delom dam enake možnosti, ne glede na to, ali so v začetni, osrednji ali sklepni ustvarjalni fazi. V času neoliberalizma založbe največ zaslužijo s šolskim založništvom po vertikali (vrtec, osnovna in srednja

šola, predvsem pa matura). Na osnovi *Poročila raziskave z naslovom »Bralna kultura in nakupovanje knjig v Republiki Sloveniji«*, 2014, je bilo leta 2013 prodanih 4 milijone knjig, od tega 1,5 milijona učbenikov, povprečna cena ene knjige je bila 15,60 EUR (M. Kovač, S. Rugelj, str. 30).¹ Računsko sodišče RS je izdalo *Revizijsko poročilo, Učna gradiva za osnovno in srednjo šolo*² (2007–2012), v katerem kritizira MIZŠ, ker en učbenik financira 133-odstotno itd. Zadeve so objavljene, javne in utemeljene. Tisti, ki znajo brati med vrsticami, bodo videli, da je Računsko sodišče ugotovilo, kar že vrabci na strehi čivkajo. Če pa te stvari izrečem jaz, so na Zavodu RS za šolstvo jezni name osebno, ker jim je lažje opravljati kot popravljati. Žal ne MIZŠ ne Zavoda RS za šolstvo ne moti, da so stvari netransparentne, da obstaja konflikt interesov, trgovanje z vplivom, da člani nimajo integritete, moti jih pa, ko se o teh stvareh govori v javnosti.

Kopinšek: Govorite o sistemskih spremembah in zastojih ... Je pa obetajoča predlagana novela o spremembah in dopolnitvah Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Eden izmed predlogov, danih v obravnavo, določa eksplicitno prepoved vsakršne oblike nasilja, med drugim »prepoved vstopa v vzgojno-izobraževalni sistem osebam, zoper katere je uveden kazenski postopek zoper spolno nedotakljivost«, na kar opozarjate že leta.

Blažič: S to temo sem se začela ukvarjati na osnovi ponudbe z Bralne značke Slovenije, zaradi spodbude študentov, učiteljev idr., vendar sem se zadeve lotila znanstveno, preštudirala sem vso primarno in sekundarno literaturo, ugotovila sem, da to ni literarni, ampak etični problem. Žal se je večina kolegic in kolegov rajši samocenzurirala, kot da bi javno zagovarjala humanistične vrednote. Absurdno je, da za zadevo, ki je stvar zdravega razuma, porabiš petnajst let, ljudem, ki so habilitirani, vodijo fakultete in/ali ustanove, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem, dokazuješ, da je precedens, če lahko v slovenski šolski prostor vstopi oseba, ki je pravnomočno obsojena, in vrh vsega še izvaja neko redno ali interesno dejavnost. Na Oddelku za primerjalno književnost smo kot študenti svetovne književnosti brali Marquiza de Sada, bili smo polnoletni, študirali

¹http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/samozaposleni_v_kulturi/Bralna_kultura_in_nakupovanje_knjig_v_Republiki_Sloveniji_final.pdf

²[http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K614AFC01221CED8BC1257BD7001736B1/\\$file/Gradi-va_MIZKSRSP.pdf](http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K614AFC01221CED8BC1257BD7001736B1/$file/Gradi-va_MIZKSRSP.pdf)

smo svetovno književnost, a profesorjem nikoli še na misel ni prišlo, da bi de Sada tako kot danes Vitana Mala predlagali v učne načrte in učbenike ter organizirali delavnice v vrtcih in osnovnih šolah, kar neodgovorno počne Zavod za šolstvo (1995–2016) ipd. ustanove, npr. *Oko besede – srečanje mladinskih pisateljev* (od 1996 tudi revija *Otrok* in knjiga). Podobni literarni dogodki, ker književnost živi le kot dogodek (T. Eagleton: *The Event of Literature*, 2012) in ne kot književnost, morajo biti, vendar to ne bi smela biti srečanja »zafrustriranih odraslih«, ki so sami sebi namen in ki delajo antireklamo po slovenskih osnovnih šolah v alkoholiziranem stanju. Srečanje bi se moralo redefinirati in osredotočiti na mlade naslovnike in ne na »Društvo arhivskih pesnikov«. Če želiš otrokom vzbuditi odpor do slovenske mladinske književnosti, povabiš slovenskega pisatelja, ki otrokom predstavlja »ujetega ptiča tožbo« ter pripoveduje o svojem socialnem položaju in ne o svojem delu. Presenetljivo, koliko sodobnih pesmi/proze je posvečene JAK, samo zato, ker avtorji/dela ne dobijo subvencij, za katere menijo, da jim *a priori* pripadajo, ne glede na kakovost. Saj jih v resnici ne zanima pisanje, saj več napišejo kot preberejo. Večino zanima le lasten ego, podobno kot v Vitezovi pravljici *Zrcalce*. Na srečo obstajajo tudi sociocentrični avtorji, ki so redki kot biseri. Gre za odpoved sistemskih varovalk, nad katero bi se moral sistem zamisliti, če ne bi imeli za predsednika Dorianana Graya, Ostržka in Petra Pana, da pa ne bom navajala le tujih literarnih likov, bi položaj v slovenski pisni kulturi imenovala *Kako sta se ženila Laž in Prilažič*. Udobneje je razmišljati o levih in desnih ali Butalcih in Tepanjcih. Slovenski poslanci rešujejo državo enako kakor Butalci širijo cerkev. In z enakim gradbenim materialom.

Zdaj je v obravnavi predlog, da celo osebe, ki so v kazenskem postopku, ne bi imele vstopa v izobraževalne ustanove. To je velik napredek in zмага zdravega razuma. Vendar se ob tem sprašujem, kaj je z mnenjem petih fakultet, kaj z mnenjem Zavoda za šolstvo in drugih, ki menijo, da je tudi pri aktivnih (še živečih) pedofilih treba ločiti življenje in delo. Nekatere kolegice in kolegi, ki se ukvarjajo s področjem slovenske (mladinske) književnosti, želijo senzibilizirati otroke prek književnosti, za npr. Kosovo pesem *Nesem sončnico na rami ... o, da ne bi se zlomila!*, hkrati pa na šole pošiljajo pravnomočno obsojene osebe zoper spolno nedotakljivost otrok? Živimo v državi, kjer so odrasli infantilizirani in otroci adultizirani. Za Slovenijo je značilno, da boleha za sindromom cesarjevih novih oblačil. Kot da bi cela Slovenija delovala kot *Lepotica in zver*, ki ji v jeziku pravljic rečemo stockholmski sindrom, kar je na ravni imagologije skrb vzbujajoče.

Kopinšek: Kaj pa menite o knjigah, nagrajenih z večernico, desetnico, z zlatimi hruškami?

Blažič: Menim, da najkvalitetnejše knjige niso nagrajene, da so sestave komisij v smislu »rotirajočih vrat« in so večno vračanje istega sestava. Likovno estetiko bi pustila ob strani, ker se ne čutim kvalificirano za oceno likovnosti. Če analiziramo nominirance in nagrajence ter sestavo komisij, vidimo, da krožijo ena in ista imena, ki generirajo en in isti okus, najpogosteje pop literaturo, in založniške pristope. Na primer, Bralna značka Slovenije zdaj prodaja knjige v Hoferju, za svojo ikono imajo italijanski literarni lik, in to Ostržka, ki je znan po tem, da je prodajal knjige in da ne govori resnice. Zanima me, ali bi italijanska bralna značka vzela slovenski literarni lik? Namesto da bi Bralna značka Slovenije redefinirala tradicijo, vztrajajo pri napačni tradiciji, in to ob vseh izvirnih slovenskih mladinskih literarnih likih, ki jih je več kot 200, celo 500. Zelo spoštujem koncept zlatih hrušk, tudi desetnice in večernice, žal nad literarno kakovostjo prevladuje založniška lakota ali Velikan Nenasit. Številne (samo) založbe v resnici nimajo strokovnega uredništva, kompetentnih urednikov z referencami, nekateri uredniki so samooklicani posamezniki, ki imajo več ekonomskega kot literarnega znanja; v osnovni šoli so radi pisali proste spise, zdaj pa »uresničujejo svoje sanje«.

Kopinšek: Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS vendarle skrbi za tradicijo bralne kulture. Lahko še bolj konkretizirate to vztrajanje pri napačnem? Kako bi sami oblikovali koncept branja za značko, ki dobrih pet desetletij povezuje generacije? In kateri literarni lik bi za prepoznavnost društva izbrali vi? Ne vidite prav nobenih pozitivnih možnih danosti tovrstnega delovanja? Marsikdo bi vam oporekal, češ da rušite tradicijo in se ukvarjate z nebistvenim. Sporočilo izbranega Ostržka, ki je mimogrede svetovno prepoznavno klasično delo, je mogoče brati tudi drugače: Ne laži in beri. Sponzorska sredstva, ki jih daje Telekom, društvo nameni za tisk knjig z oblikovanjem, tudi avtorji prejmejo honorar, s knjigami so nagrajeni bralke in bralci v projektu *Zlata bralka, zlati bralec*. Kaj konkretno vas moti pri tem? Da so knjige podarjene in da se na drugi strani borimo za preživetje vsi, ki se s knjigami ukvarjamo profesionalno? Tudi sicer se knjige že leta ne prodajajo več le v knjigarnah, prodajajo se tako rekoč že povsod, knjigarne pa medtem postajajo supermarketi. Hofer se je v iztekajočem šolskem letu povezal z društvom v projektu *Radi beremo* in zaradi tega sodelovanja so prvošolčki po vsej državi in v zamejstvu prejeli slikanico

Ostržek bere za bralno značko dveh zares kvalitetnih avtorjev – Tilke Jamnik in Petra Škerla.

Blažič: Resnično mi je žal, da se tako kakovostna tradicija, ki jo ima Bralna značka Slovenije ne le v slovenskem prostoru, in to z vso literarno podrastjo, birokratizira, komercializira in trivializira, namesto da bi se redefinirala, kar bi bila priložnost za izboljšave. Bolj uporabljajo tržne prijeme (Hofer, Rotary ...) kot literarne izboljšave, kar je znak za sistemski alarm, saj so financirani iz javnih sredstev, zagovarjajo javno dobrino, žal pa razmišljajo kot »trgovci z novci«, književnost promovirajo kot profani artikel, saj iste knjige, ki jih Bralna značka Slovenije promovira v Hoferju in/ali Mercatorju, najdete tudi v učnem načrtu za slovenščino (2011, 2015). Bralna značka se je oddaljila od branja, bralne pismenosti, ukvarja se bolj s prodajanjem in s tržno pismenostjo, vse to pod pretvezo »nacionalne samobitnosti«, kar je nedostojno. Upad bralcev je izjemno velik tako pri tekmovanjih za bralno značko kot pri vseh ostalih 50 bralnih značkah, ki so, mimogrede, poimenovane predvsem po avtorjih in ne po avtoricah. Gre za koncept *pisci in bralke*.

Kako bi sama oblikovala koncept za bralno značko? Najprej bi morali narediti statistično relevantno raziskavo, ki bi temeljila na realnih in ne na zelenih rezultati. Ko berem različne bralne raziskave, so vsi rezultati pričakovani in hipotetični. Če parafraziram Marxovo tezo o Feuerbachu, ne gre za to, da teoretiziramo, ampak zato, da spremenimo. Prvič, to ni solistična točka, ampak nacionalna, torej bi bilo treba arhivski pristop redefinirati v sodobni evropski koncept. Drugič, prezračiti bi bilo treba literarni prostor z mladimi ljudmi, ki imajo ideje in niso *muce copatarice* niti *obuti mački*. Tretjič, poznati bi bilo treba teorije branja in trende na področju branja, ne pa pod pretvezo branja hoditi v Hofer in čakati na ideje iz Rotary kluba v zameno za rekrutacijo iz baze podatkov. Četrtič, povezati branje s pisanjem in obratno. Pogovarjati se o branju, o prebranem, pogovarjati se o življenju prek branja, vzgajati upornike. Petič, za maskoto bi vsekakor izbrala lik iz izvirne slovenske mladinske književnosti. Šestič, branje je *brezinteresno ugajanje*, brez ocenjevanja, brez preizkusov znanja, brez tekmovanja, brez nekakovostnih »zelenih vej«, brez sadističnih *Oči*. Treba je ločiti problemsko literaturo od problematične, posebej za mlade ... Jasno, če mislimo resno. »Trgovci z novci« pa ne razmišljajo tako, ampak mislijo na Hofer, Rotary, Telekom ..., na sponzorje in so se samoiniciativno oddaljili od vrednot, ki so le deklarativne in ne dejanske. Odgovorni so neodgovorni in individualna korist je privatizacija pred javnim dobrim.

Bralna značka je le še eden izmed pokazateljev samoukinjanja slovenske kulture. Slovenija se je osamosvojila zato, da se samoukine. Poglejte le ministre za kulturo. Ministri za nekulturo ali popkulturo. Neodgovorno je od države, kulturno nepismene postaviti za kulturne ministre/ministrice.

Deklarativno se Bralna značka zavzema za branje kot vrednoto, vendar je na ravni dejanj s svojim arhivskim pristopom, birokratizacijo in komercializacijo izpolnila vse pogoje za nepriljubljenost branja. Pri samoukinjanju nacionalne identitete prek jezika, literature in kulture je sodeloval tudi šolski sistem z učnimi načrti, učbeniki ... Poglejmo plemenita prizadevanja Andreja Rozmana Roze proti obdavčitvi slovenskih knjig, to je prava pot. Pa še piše odlična besedila, zaradi njega in še redkih biserov slovenske mladinske književnosti imajo učenci še radi književnost. Ministrstvo za kulturo bi moralo *a priori* podpreti ta projekt. Žal pa ministrstvo bolj zagovarja nekulturo, popkulturo in kulturne svetnike, ki imajo pozo disidentov. Same skrajnosti. Slovenski pisci nimajo bralcev, v bistvu je obratno, več piscev je kot bralcev.

Tekmovanja v branju razvijajo antagonizem do nacionalne identitete. Nacionalni preizkusi znanja so v nasprotju z didaktiko in teorijo književnosti, zato tudi izpolnjujejo vse pogoje za vzbujanje negativnega odnosa do nacionalne pisne dediščine in identitete. Edino, kar bi pohvalila, je človeški faktor: številnim učiteljicam in učiteljem je knjiga vrednota. Saj Trubar je izdal knjigo *in ne narod* (J. Kovačič: *Trubar-rep*). Trubar je tudi imel sponzorje (npr. Svetiga Pavla Listuvi, 1567), vendar je bila knjiga cilj in ne sredstvo, tako kot danes. Jasno, če želimo, da sta jezik in literatura nacionalna identiteta. Nedostojno je devalorizirati knjige na raven akcijske prodaje in stojnic za razprodajo nacionalne identitete. Bralna značka Slovenije ipd. slovenske žalostinke o književnosti so le še ena priložnost za infantilizacijo odraslih, ki imajo namesto Pegaza višnjanskega polža. To pa ni le problem slovenske kulture, otročji odrasli. Mali principi so veliki diktatorji.

Vse to lahko razumemo tudi kot priložnost za izboljšanje, tako kot pravi *Sapramiška*: negativne izkušnje pripeljejo do pozitivnih spoznanj.

Kopinšek: Prosim za nekaj knjižnih naslovov in tudi imen avtoric in avtorjev, ki so v preteklem desetletju po vašem strokovnem mnenju pustili opazno sled, seveda upošteva je žanrsko raznolikost. In če lahko spomnite na tiste, ki so po vašem mnenju spregledani ...

Blažič: Prepletajo se vse tri generacije (mladi, priznani in vrhunski): Miklavž Komelj, Gaja Kos, Svetlana Makarovič, Ida Mlakar, Desa Muck,

Boris A. Novak, Andrej Rozman Roza, Cvetka Sokolov, Anja Štefan, Peter Svetina, Jana Bauer, Evald Flisar ... Mislim, da prihaja do menjave generacij, generacija sodobnih klasikov se umika v klasiko (Tone Pavček, Saša Vegri (prezrta, vendar odlična avtorica) idr.), generacija sodobnikov nakazuje kanonizacijo (npr. Andrej Rozman Roza, Anja Štefan idr.), nekateri še čakajo na kanonizacijo (npr. antologije, berila, izbrana dela, medijske predelave, učni načrti ipd.), nekateri so kanonizacijo nakazali (npr. z uvrstitvijo na bralne sezname, sezname za domače branje, Cankarjevo tekmovanje ...), vendar slednje ne zaslužijo, kar bo pokazal čas. Številni avtorji v Predlogu učnega načrta (2015) pišejo trivialno literaturo, s čimer ne morejo motivirati učencev. Številni avtorji so se udeležili delavnic kreativnega pisanja, ker želijo objavljati in ne ustvarjati. Zato so njihove knjige podobne receptom za pecilni prašek in ne leposlovju.

Kopinšek: Kot omenjate, je »tudi pisanje za otroke (večinoma) terapija za frustriranih odraslih«. Pogosto šibkejšo besedilo »rešujejo« dobro ilustracije, dogaja se tudi obratno. Na trgu seveda delujejo drugačni zakoni; tržne uspešnice ne korelirajo z literarno kakovostjo in obratno. Ob tem omeniva še didaktičnost, ki se stopnjuje v različnih razsežnostih in pogosto stopa pred zahtevano kakovostjo literarnega dela.

Blažič: Umberto Eco (*Interpretation and Overinterpretation. World, History, Texts*, 1990) je govoril o preinterpretiranju, ki ga lahko apliciramo na slovenski šolski prostor, lahko govorimo o predidaktizaciji. Preseneča me, da je Niko Grafenauer kot sodobni klasik dovolil predidaktizacijo *Pedenjpeda* (Zbirka Domače branje, 2008), kjer pesem funkcionira kot didaktični »sendvič«.

To je trend v sodobni slovenski mladinski književnosti v slikaniški knjižni obliki, slab tekst in dobre ilustracije. Odrasli potrebujejo pravljice in slikanice in otroke uporabljajo kot mimikrijo za maskiranje svojih želja po utopiji. S pravljicami se dotaknejo praotročstva, pražitja, prvinskosti, otročjega sebe ..., in ker niso pošteni do lastnih želja, tudi verbalizirati jih nočejo in jih ne znajo, se skrivajo za domnevnimi »otroškimi željami« in pogojno imajo radi tudi lastne otroke, in sicer na način: življenje staršev, kot ga živijo otroci. L. C. Seifert je rekel »Infantil text, adult context.« (v: *Fairy Tales, Sexuality, and Gender in France, 1690–1715, Nostalgic Utopias*). Celo akademsko kariero imam na univerzi in z gotovostjo lahko rečem, da študenti ne morejo analizirati npr. besedila kratke sodobne pravljice *Maček Muri*, ker so čustveno navezani nanjo. Odrasli študenti želijo poslušati pravljice o pravljicah.

Kopinšek: Če razumem pravilno in glede na vaše ugotovitve, da študentje ne berejo – ne znajo in zato ne morejo, ker niso pripravljeni. Ali?

Blažič: Vprašanje se glasi: ali lahko nebralci motivirajo za branje? Žal ne. Večina študentov ne bere, večinoma kopirajo s spleta, tudi univerzitetni učitelji. Velika večina univerzitetnih učiteljev ne dovoli digitalizacije doktoratov. Zakaj ne, saj je večina financirana iz javnih sredstev? Če se osredotočim na študente in učitelje in profesorje: večina jih ne bere, le reciklirajo pomene. Letno imam okrog 1000 seminarskih/izpitnih nalog, od tega je 95 % *copy & paste*. Včasih smo te seminarske naloge objavljali na Wikipediji in smo v treh letih, ob vseh popravljivih napakah, ustvarili spletni portal slovenske mladinske književnosti, ki bi ga bilo nujno posodobljati, citirati vire in literaturo, predstavili smo 300 do 500 slovenskih mladinskih pisateljev, vsaj o stotih bi lahko prevedli članke v angleščino. Žal mi je vodstvo fakultete prepovedalo delati na Wikipediji (demokracija se brani z birokracijo) in zdaj isto delo opravljamo v netransparentnih spletnih učilnicah, kar ne doseže namena: odgovornost študenta za napisano, študij virov in literature ter citiranje. R. Salecel bi rekla »paradoks izbire«, študenti ne smejo pisati na Wikipedijo, univerzitetni učitelji jo pa citirajo? Narobe svet. Zavedam se vseh napak, ki smo jih naredili, in vseh priložnosti za izboljšanje, možnosti za strokovni portal slovenske mladinske književnosti, ki bi ga lahko izboljševali v slovenščini in angleščini. To bi lahko bil uporaben študentski raziskovalni projekt, vendar so bili kolegi in kolegice s področja mladinske vede proti. Pač tako je, kot je, četudi tako ne bi smelo biti.

Kopinšek: V domačem prostoru je opazen manko kakovostnih otroških romanov, presežne sodobne poezije in dramatike. Je pa zanimivo opazovati repertoarni napredek gledališč s programom za otroke in mladino, kjer so do nedavnega do onemoglosti izžemali npr. *Rdečo kapico*, *Sneguljčico*, *Trnuljčico* ...

Blažič: Predimenzionirali smo pomen pravljic, otroci ne berejo, ne poslušajo, odrasli pa še manj, poleg tega pa nebralce hočejo motivirati za branje. Zbirka arabskih pravljic *Tisoč in ena noč* je sočasna z *Brižinskimi spomeniki*, Trubar s Shakespearjem. (Anekdota: ko študente vprašam, iz kakšnega materiala so *Brižinski spomeniki*, večina odgovori, da so iz marmorja. Če študenti mislijo, da so Brižinski spomeniki iz marmorja, je nedopustno, da to mislijo univerzitetni učitelji.) Pravljice so le ena izmed vrst književnosti.

Gledališča, žal, razmišljajo ekonomsko in generirajo ene in iste pravljice (*Sneguljčico*, *Trnuljčico* ...), in ko gledam igralce, ki so odraslocentrični in ne otrokocentrični in ki jim je predstava za otroke le nova priložnost za infantilizacijo ... Slovenski igralci, ko igrajo za otroke/mlade, se bojijo tišine, refleksivnosti, se na odru sploh ne poslušajo, se ne spremljajo, tudi soigralce preslišijo ... Žal, *selfie* kultura dominira na vseh področjih, ker je tudi promovirana in ker je v interesu velikih korporacij, da funkcioniramo kot potrošniki (objekti) in ne kot proizvajalci (subjekti), o čemer piše tudi R. Salecl (*Paradox of Choice*, 2011). Obstajala je odlična zbirka mladinske dramatike Primadona, pa je žal usahnila, kljub temu da je razvijala področje slovenske mladinske dramatike.

Kopinšek: V enem izmed intervjujev ste dejali: »Pravljice bolj potrebujejo odrasli kot otroci, saj z njimi zapolnjujejo svojo potrebo po utopiji.« Pa niso prav pravljice izpostavljene številnim interpretacijam, odvisnim seveda od pripravljenosti interpreta in njegove odločitve za vstop v analizo, s tem pa tudi zlorabam in ideologijam? Kako daljnosežen je lahko oziroma je vpliv pravljič, branih in dojetih zgolj površinsko? Sicer pa se družbene oziroma sistemske spremembe uvajajo počasi in morajo imeti čas za to, da se pokažejo rezultati.

Menite tudi, da so potrebni radikalni posegi v prenavo učnega načrta za slovenščino, kar sva v pogovoru že omenili.

Blažič: Pravljice proučujem teoretično, obstaja sedem velikih teorij in podteorij, vendar mi je najbližja sociološka teorija Jacka Zipesa, ki je tudi moj profesor, supervizor in zgled. Dodiplomskim študentom ostane v spominu psihoanalitska teorija Bruna Bettelheima, podiplomskim pa feministična teorija Clarisse Pinkola Estes. »Moja« teorija je sociološka, sicer razvijam tudi lastno teorijo, ker so pravljice izviren mozaik, sestavljen iz že znanih motivov, motivnih drobcev in slepih motivov (Max Luthi). Moje proučevanje pravljič poteka podobno kot raziskovanje v Cernu: kaj se zgodi, če dva pravljična motiva trčita? Nova varianta? Nova kombinacija? Nova celota iz že znanih elementov? Kateri motivni delci preživijo? Kateri postanejo slepi motivi ali pravljični fosili? Kateri delci ostanejo in so prepoznavni kot pravljični motivi, delci in delčki ... Pravljice so podobne trkalniku, ki sem si ga leta 2015 tudi dvakrat ogledala.

Menim, da obstaja strukturni manko mladinskega literarnega sistema – leposlovne in strokovne revije, kjer bi lahko mladinski avtorji objavljali, da bi lahko imeli najprej revijalno, potem knjižno in šele potem antologijsko

fazo. Sedaj otroški avtorji objavljajo v revijah *Cicido* in *Ciciban*, mogoče v *Kekcu*, potem so trivialne revije. Zamejske revije *Galeb*, *Mladi rod*, *Pastirček* bi potrebovale večjo podporo matice in regionalnega okolja. V njih dominirajo t. i. pedagoški pisatelji, ki pišejo za potrebe šolskega pouka, in večina tistih, ki jih zavrmeta *Cicido* in *Ciciban*; mladinski avtorji revijalno fazo preskočijo, ker *de facto* nimajo revije za objavljanje, nekateri pa to fazo preskočijo po lastni presoji in tako zamudijo prve odzive. Številni so potem razočarani nad neodzivnostjo bralcev in nebralcev. Tudi strokovne revije ni oziroma so revije getoizirane. Revija *Otrok in knjiga* je edina strokovna in/ali znanstvena revija, vendar je tudi revija zaprtega tipa in bi jo bilo treba redefinirati.

Glede *Učnega načrta za slovenščino* (1995, 1998, 2005, 2008, 2011, 2015) menim, da so potrebne kakovostne spremembe, ki bi temeljile na strokovnih odločitvah in kontekstu Slovenije v EU. V *Predlogu UN za slovenščino* (2015), ki vključuje več pop kulture kot kulture, ni domišljene umestitve antične literature, avtoric, ljudskega slovstva, medkulturnosti ter svetovne književnosti, če abstrahiram ostala vprašanja. Predvsem učni načrt ne sme biti ograjen z berlinskim zidom, moral bi graditi antične, avtorske, ljudske in čezoceanske in vesoljske mostove, moral bi vsebovati pogled naprej (v prihodnost) in ne pogled nazaj (v preteklost in otroštvo članov in članic ter recenzentov in recenzentk), postsocialistični UN je odraslocentričen, komercialno usmerjen v potrošništvo in je bolj ali manj koncipiran kot »Društvo mrtvih pesnikov« (rodil se je, trpel in umrl). O tem sem napisala številne znanstvene članke z eksaktnimi podatki in odstotki, vendar je protislovno, da kolegice in kolegi ne spremljajo znanstvenih člankov. Ne moti jih, da v tretjem triletju med tridesetimi avtorji ni niti ene avtorice, iz nepojmljivih razlogov so izbrisali Svetlano Makarovič. Protislovno je, da je v UN ostal pravnomočno obsojeni avtor, ki ni najbolj slaven, ampak je najbolj razvpit, predvsem zato, ker je bil znova pravnomočno obsojen zoper spolno nedotakljivost otrok (2. 4. 2014) in ker je tudi priznal, da je prek šolskega pouka, bralnih značk, domačega branja ipd. zlorabljal otroke po slovenskih osnovnih šolah ... in še vedno je v UN. O njegovem delu ne obstaja niti en znanstveni članek, ki bi se ukvarjal z literarnim delom, ampak se vsi poljudni, strokovni in znanstveni članki ukvarjajo z vprašanjem koristi otroka: ali mladoletnim otrokom res koristi, da berejo besedila o pedofiliji, napisana s stališča aktivnega pedofila? Vsi, ki to zagovarjajo, bi morali izgubiti licenco ter osebno in materialno odgovarjati, saj je korist otroka prvo vodilo, drugo vodilo v mladinski književnosti so humanistične vrednote (*Astrid Lindgren Memorial Award*). Sprenevedanje, da gre za kakovostno

mladinsko književnost, korist otroka in sklicevanje na domnevno avtonomijo učiteljev, češ da lahko učitelj sam presodi, ali bo takšno besedilo obravnaval, je kratko malo neetično. Problematično je tudi mnenje petih fakultet, objavljeno na spletni strani Varuha človekovih pravic³. Vsi, ki so to mnenje podpisali, bi morali odgovarjati. Kjer je Miro Cerar, Milan Brglez, Ministrstvo za šolstvo/izobraževanje ... Cankar je zatajil mater, Slovenija pa otroke. Komisija za slovenščino, Zavod za šolstvo, Strokovni svet RS za osnovnošolsko in splošno izobraževanje, MIZŠ, DZ (dr. Milan Brglez, dr. Miro Cerar), šest ministrov za šolstvo/izobraževanje, vsi ti nosijo družbeno in individualno odgovornost (dr. S. Gaber, dr. M. Zver, dr. I. Lukšič, dr. J. Pikalo, dr. S. Setnikar Cankar), da je pravnomočno obsojena oseba v šolskem sistemu 1995–2016. Slovenska družba naj se vpraša, kaj je narobe z mnenji petih fakultet, ki izobražujejo za vzgojno-izobraževalne poklice, ker nimajo ničelne tolerance do viktimizacije otrok (UL FF, UL PeF, UM FF, UM PeF, UP PeF). Izvlečki mnenj petih fakultet so objavljeni na spletni strani Urada Varuha človekovih pravic, češ »da bi omejevanje in cenzuriranje učnih vsebin lahko predstavljalo oviro za kakovostno delo učitelja, ki se z določeno problematiko srečuje in je zaradi kakovosti in zlasti učinkovitosti vzgojnega dela ne more izvzeti iz obravnave, po drugi strani pa bi z omejevanjem in cenzuriranjem posegali v strokovno avtonomijo učitelja.«⁴ Na isti spletni strani je objavljen bistveni del odgovora Komisije RS za medicinsko etiko: »Predpisovanje literature tako spornega avtorja za šolsko rabo ... je res mogoče razumeti kot presenetljivo sporočilo otrokom in odraslim, da je šola prizanesljiva do spolne zlorabe otrok, da jo sprejema kot del normalnega življenja ...«⁵ Z ozirom na to, da je dr. Maja Makovec Brenčič naznanila pomlad otrokovim pravicam (19. 4. 2016, ker je v Državni zbor vložila novelo 107.a člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja), lahko le upamo, da jo bo tudi uresničila.

Kopinšek: Ste tudi podpisnica odziva na vsebino *Literarnega atlasa Ljubljane* in odmevno vodenje dr. Marjana Dolgana *Zakulisje literarne Ljubljane na kvadratnem kilometru prostora*. Kako naj se po vašem mnenju oblikujejo vsebine pogosto dvojne narave razmerja med miti in biografskimi dejstvi monografije z vsebino o burnem družbenem dogajanju?

³http://www.varuh-rs.si/medijsko-sredisce/sporocila-za-javnosti/novice/detajl/stalisce-pornografija-v-ucbenikih/?no_cache=1

⁴http://www.varuh-rs.si/medijsko-sredisce/sporocila-za-javnosti/novice/detajl/stalisce-pornografija-v-ucbenikih/?no_cache=1

Blažič: Vodja projekta predstavi *Literarni atlas Ljubljane* v poročilu 2015, označenem kot 2.01 Znanstvena monografija, da predstavlja »burno družbeno dogajanje«. Na osnovi poglobljenega branja pa lahko rečemo, da je način predstavitve bolj »buren« kot samo dogajanje, predvsem pa je neznanstven, na kar bi vodja projekta moral opozoriti.

Avtorjeva odkrita nestrpnost do nekaterih avtorjev, pisateljev, žensk (npr. »domišljavke, spogledljivke, stare device«, »veljala je za privlačno, spogledljivo dekle, ki je rada mešala fante« (Dolgan 2014, str. 170, 105)) je onkraj znanstvenega sloga pisanja, ki je odkril tudi »napake slovenskega pisanja«, ne le manko avtorjeve, ampak tudi recenzentske in uredniške odgovornosti ter odgovornosti vodje projekta in ustanove. Če parafraziram Žižka (*Nasilje* 2007, str. 58), lahko pisanje *Literarnega atlasa Ljubljane* označimo kot legitimno, kar je omogočeno znotraj projekta ARRS. Avtor je svojo željo po interpretaciji dogodkov opisal z neznanstvenim slogom in si ni postavil znanstvenih meja. Žižek bi dejal, da želja zahteva več kot potreba (Žižek 2007, str. 58). Avtorjeva želja je lasten občutek neomejenosti, ki sprva išče moč, da ga ne bi obvladali drugi, vendar, če niso previdni, pravi Žižek, lahko prestopijo mejo, onstran katere si dejansko prizadevajo obvladovati druge. V pričujočem primeru gre za pokojne avtorje in avtorice. O takšnem pisanju o literarni zgodovini je možno pisati le, če so avtorji previdni in če si postavijo meje lastnemu zelenju, le "omejene želje" bi omogočile avtorju, da bi se dvignil. Ni toliko problem v motivno-tematskih podrobnostih, ampak tudi v načinu njihove ubeseditve. Zato tudi sam jezik kot medij nenasilja vključuje nasilje (Žižek 2007, str. 59).

Kopinšek: Nedavno ste pravljico *Sebični velikan* Oscarja Wilda ob izidu (Sanje, 2016, ilustracije Petra Preželj) interpretirali kot metaforo za aktualni evropski prepad/razpad oziroma zid, s tem tudi odnos do emigrantk in emigrantov, ki smo mu priča ... Tukaj govoriva o odnosu politika–literatura. Se vam zdi, da lahko s takšnimi odmevi tudi »škodite« knjigi? In kje ter kako sami dojemate svojo vlogo in delovanje v slovenski družbi?

Blažič: V slovenskem prostoru se t. i. politika ali politiki ali antiintelektualci preveč ukvarjajo sami s seboj, drug z drugim, z individualnimi interesi in konvertitstvom (prestopanje iz ene v drugo, tretjo stranko). Govorijo o strokovnih področjih kot sleherniki, npr. vprašanja branja, bralne pismenosti, knjige, šolskega sistema ... osebe, ki so končale Univerzo v Kumrovcu ali privatno univerzo ali tisti, ki želijo pri vodilnih vzbuditi vtis, da se ukvarjajo s kulturo. V resnici se ne spoznajo na to področje, s kulturo se ukvarjajo populistično.

Osebnost svoje vloge v slovenskem družbenem sistemu (kultura in šolstvo) ne pojmem kot pomembne, žal. »Gorje pametnemu,« bi dejal A. Gribojedov. Kolegice in kolege bolj motim v konformističnem udobju in komercializaciji univerze in bibliografskih enot; resnih znanstvenih član- kov, žal, skoraj nihče ne bere. In v slogu udobnega konformizma se kolegice in kolegi tolažijo, da škodujem mladinski literarni vedi. Presenečena sem, da se ljudje, kadar potrebujejo kritično mnenje, velikokrat obrnejo name zasebno, velikokrat tudi anonimno, in me prosijo za kritično utemeljeno mnenje. V sodobnem času imeti simbolni kapital ne zadošča. Žal, ekonomskega kapitala nimam, da bi me sprejeli v *old school boy's club*. Sicer me ne moti, da menijo, da škodujem; ravnam znanstveno pošteno in to mi je vodilo. V slogu Mojce Pokrajculje, češ, laž ima kratke noge, toda resnica ima amputirane. Prva žrtev je resnica.

Oglašam se zato, ker nočem biti *ameba* in zato, da se lahko pogledam v zrcalo znanstvene poštenosti in si rečem, »ene stvari moramo, četudi ne maramo«, pač gre za individualizirano univerzalijo, ko kot posameznik opozarjaš na človeške napake v šolskem sistemu. Nekaj nas vztraja, ker menimo, da so jezik, literatura in kultura državotvorni elementi slovenske identitete. Politika preveč govori o nacionalni identiteti, premalo pa zanjo naredi. Saj v resnici niti ne vedo, kaj to pomeni. Njim konkretno to nič ne pomeni, v primerjavi z darili/funkcijami/nagradami/sofinanciranjem/ugod- nostmi, ki jih dobivajo za protiusluge. Če ti predsednik države primerja *Golico* in *Zdravljico* ter Avsenika in Prešerna, je to razlog za to, da odstopi, in poziv javnosti, da njegov odstop zahteva, če bi mislili, kar govorijo, in govorili, kar mislijo. Kaj lahko pričakuješ od države, ki predlaga Toneta Krkoviča za pesnika domoljubne tematike (velepesem *Mati domovina*) in kvazipesniku organizirajo Festival slovenske domoljubne pesmi *Mati do- movina*. Na osnovi literarne analize je pesem cankarjansko incestuozna in v bistvu sploh ni pesem, ampak skrpucalo. Večjo odgovornost nosi sistem, ki skrpucala grandiozno preimenujejo v himno ... To lahko počnejo le kul- turno nepismene osebe ali analfabeti ali antiintelektualci. Kdor je prebral Župančičevo *Veznino*, ne more predlagati stihokleparja za pesnika. To je tipičen primer *Novega Pegaza* ali pesnika, ki ima namesto Pegaza višnjans- skega polža, če parafraziram Prešerna.

Kopinšek: Pri založbi Rokus Klett d.o.o. je leta 2011 v vašem izboru izšla tudi zbirka *Slikopesmi*, šestintridesetih pesmi za (ne)besedno branje mla- dih, knjigo je likovno opremila vaša mlajša hči, Pšena Kovačič, diplomirana

slikarka in oblikovalka. Izbor je medgeneracijsko in tematsko zelo raznolik in v današnji čas prinaša antične sledi.

Blažič: Koncept vizualnih pesmi ali *Slikopesmi* temelji na konceptu iz antične literature in *carmina figurata*, saj je tudi Prešernova *Zdravljica* napisana v obliki keliha. Na osnovi teoretičnih spoznanj, ne le s primerjalne književnosti in slovenistike, študentskih praks v osnovnih šolah ter trendov v razvoju (slovenske) mladinske književnosti (digitalne generacije, e-slikanice, igrivo branje, slikaništvo, vizualno branje) ter tudi na osnovi vpogleda v evropske smeri (Britanski svet in Ministrstvo za znanost sta velikokrat sofinancirala (moje) izobraževanje v Cambridgeu, Oxfordu in Stockholmu, kjer sem se udeležila odličnih mednarodnih konferenc, ena izmed teh je bila tudi na temo *carmina figurata*) in pozitivnega odziva učencev in študentov smo se odločili za ta projekt. Projekt se nadaljuje v zbirki *Mamaočka* (2014) in *Uspavanke* (2016). Pri projektu sodelujemo štiri avtorice/urednice in skrbimo za kakovost, enake možnosti za avtorje in avtorice ter poskušamo posodobiti in redefinirati slovenske (mladinske) pesmi v novem kontekstu oziroma gledati na slovensko (mladinsko) poezijo iz nove perspektive, ne le verbalno, ampak tudi vizualno. Maria Nikolajeva govori o besednem (*verbal reading*) in nebesednem besedilu (*visual reading*). Ker so nekatere pesmi prikazane tudi kot zemljevidi, kombiniramo poglobljeno branje (*close reading*, C. Brooks, R. P. Warren) in oddaljeno branje (*distant reading*, F. Moretti). Vsi članki, knjige imajo koncept soustvarjanja pomenov ali kot pravi N. Fry: »Branje je kot piknik, na katerega avtor prinese besede, bralec pa pomen.«